

ZAVEDENÍ DISENTŮ DO ČESKÉ JUSTICE *IMPLEMENTATION OF DISSENTING OPINIONS TO CZECH JUSTICE*

VÍT KRŽÍŽKA

Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Česká republika

Abstract in original language

Příspěvek se pokouší shrnout argumenty pro a proti zavedení disentů do české justice. Účelem je zhodnotit výhody a nevýhody disentů v obecné rovině. Velmi stručně se věnuje současné české právní úpravě. Podrobněji se zabývá pouze určitými dílčími otázkami, např. zda lze tajný dissent v trestním řízení považovat za porušení práva na spravedlivý proces a zda soudci mohou psát disenty, i když k tomu nejsou zmocněni v zákoně.

Key words in original language

Disenty, odlišná stanoviska, soudní rozhodování

Abstract

This contribution attempts to give a summary of arguments for and against implementation of dissenting opinions to Czech justice. The contribution covers actual Czech legal regulation. It deals with particular questions such as whether it is possible to consider a secret dissent in criminal proceedings as an infringement of right to a fair trial and the question whether judges can present their dissenting opinion even though they are not legally authorized to do it.

Key words

Dissent, dissenting opinion, judicial decisions

1. DISENTY DO ČESKÉ JUSTICE?

Není v možnostech ani účelem tohoto příspěvku se podrobněji věnovat tomu, co se vlastně rozumí disentem, jejich historickým vývojem a případně též jejich typologií. Pro účely této práce se omezím na strohou definici disentu jako odlišného stanoviska soudce k většinovému rozhodnutí soudu. Myslím tím jednak dissent v užším smyslu, kdy se soudce vymezuje vůči samotnému rozhodnutí, ale i tzv. konkurující dissent, který se týká pouze odůvodnění.

Účelem tohoto článku je spíše zhodnotit výhody a nevýhody disentů v obecné rovině a zejména odpovědět na základní otázku, zda by disenty byly pro českou justici přínosem, nebo spíše zátěží. Na první pohled se zdá, že disenty do naší právní kultury nepatří. Klasické pojetí kontinentálního soudce totiž vychází z toho, že soudce pouze aplikuje právní normy na určitý konkrétní případ. Soudce právo nevytváří. V tomto smyslu není důležité znát názory soudce, neboť ty

jej nesmí při rozhodování nijak ovlivnit, stejně jako jeho politická orientace či náboženské vyznání. Právo je přece jenom jedno.

Kontinentální soudce v tomto smyslu by klidně mohl být nahrazen robotem, který by algoritmicky srovnával hypotézy právních norem se skutkovým stavem a při nalezení shody by příslušné pravidlo, dispozici právní normy, automaticky aplikoval.

Představa robota-soudce, ač se může stát bláznivá, rozhodně není žádným sci-fi. V době psaní této práce médiu proběhl nový fenomén – počítač Watson. Vizionáři IBM mluví o nepříliš vzdálené době, kdy znalostní a expertní systémy budou schopny samostatného učení a dokážou laikům i expertům pomáhat se složitými rozhodnutími v ekonomii, zdravotnictví, výzkumu a dopravě.¹ Proč by ne v právu? Určitě by dokázal vyhledávat právní normy i judikáty rychleji než jakýkoli lidský soudce. A kdyby měli všichni počítačové soudci stejný program, což by v právním státě kvůli předvídatelnosti práva a právní jistotě měli mít, pak by nebylo potřeba ani disentů.

Kdo však právo alespoň trochu zná, ví, že takto by to nejspíše nefungovalo. Právní filozofie podává určité vysvětlení, když odděluje popisný (deskriptivní) svět přírodních zákonitostí² od normativního (preskriptivního) světa norem. Pro roboty a počítače je totiž místo pouze v onom prvním světě. Právo je systémem normativním. Těžko tedy vytvoříme takový program (právní řád), který by byl aplikovatelný na všechny životní situace a vedl by ke spravedlnosti. Soudci tedy nemají být roboti.

Dvojnásob výše uvedené platí pro určitá právní odvětví, která i v kontinentální Evropě, zůstávají doménou soudcovského práva. Jedná se zejména o ochranu osobnosti, ochranu hospodářské soutěže, lidskoprávní kauzy a jiné oblasti, kde je patrný silný vliv judikatury, neboť zákony (z povahy věci) již nemohou být konkrétnější. Stejně tak aplikace neurčitých právních pojmů jako jsou dobré mravy nebo poctivý obchodní styk vyžaduje myslícího soudce, a ne robota. Myslíci soudce ale musí mít názory, které dokáže objasnit.

K tomu je nutné dodat, že je velmi hloupé předpokládat, že na soudce při jeho rozhodování nesmí mít vliv jeho vlastní názory. Ty totiž vliv mají, ať chceme, nebo ne. Krásně to ilustrují a dokazují závěry amerických právních realistů J. Ch. Graye, O. W. Holmese, R. Pounda či J. Franka.³ Soudce se může snažit od svého přesvědčení oprostít, ale

¹ KASÍK, Pavel. Superpočítač se pět let učil a nyní možná poprvé přechytračí člověka. *Technet.cz* [online]. 14. 2. 2011, [cit. 2011-02-25].

² Záměrně se vyhýbám slovnímu spojení přírodních zákonů, neboť termín zákon používáme ve smyslu zákona popisného (gravitační zákon), ale i normativního (trestní zákon).

³ VEČEŘA, Miloš; URBANOVÁ, Martina. *Sociologie práva*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006. Str. 79 an.

i v tomto se již projevuje jeho vlastní světonázor. Soudci prostě mají své vlastní názory a otázkou zůstává, zda je chceme, či nechceme znát. Není tedy zásadní rozdíl mezi kontinentálním a anglosaským soudcem, oba jsou jenom lidé. Rozdíly jsou pouze v našem chápání postavení soudce a jeho úkolů ve společnosti, jakož i chápání celé justice, ba přímo pojetí spravedlnosti. Tato otázka je otázkou zcela kulturní.

Zavrhnout disenty jenom z toho důvodu, že se nám jeví být netypické pro naši právní kulturu, tedy nemá smysl. Otevření otázky disentů je navíc stále aktuálnější, neboť v českém právu sílí vliv judikatury, a to nejen domácích soudů, ale i Evropského soudu pro lidská práva a Evropského soudního dvora. Doktrína se stále více zabývá otázkou závaznosti judikatury. Judikatura je dle některých teoretiků pramenem práva i v našem prostředí, minimálně pak nálezy Ústavního soudu. Otázka disentů tedy má smysl a je aktuální.

Právníkům v systému common law je již od prvních dní jejich vzdělávání vštěpován názor, že existuje několik možných řešení právního problému. L'Heureux Dubé tvrdí, že důležitější než samotný závěr je pak jeho odůvodnění.⁴ Nemohu s tím zcela souhlasit, neboť pro účastníky řízení je obvykle nejdůležitější samotné rozhodnutí a jeho legitimita. Odůvodnění čtou zejména v případě, když s výrokem soudu nesouhlasí. Odůvodnění je zajímavá až sekundárně, primárně jde o soudní výrok. Chápu však, že právníci považují odůvodnění za důležitější.

1.1 VÝHODY A NEVÝHODY DISENTŮ

Nejdříve jsem si položil otázku, zda lze výhody a nevýhody disentů nějak rozumně klasifikovat. Martina Mahmoud ve své diplomové práci navrhuje dělení na argumenty subjektivní povahy (proč je pro soudce dobré nebo špatné disentovat), nebo naopak argumenty objektivní (jaký efekt má dissent na soudnictví jako celek).⁵ Sama pak ve své práci argumenty ale nijak nesystematizuje.

Domnívám se, že právě dělení na objektivní a subjektivní argumenty může být zajímavé. Objektivní výhody a nevýhody souvisí nejen s povahou justice, ale též přímo s právní kulturou. Jsou to obecné výhody a nevýhody. Obzvláště zajímavé jsou ale subjektivní důvody, zejména pokud se na ně podíváme z pohledu nejen soudce, ale též účastníka řízení. Navrhuji tedy argumenty pro podporu či pro zamítnutí disentů členit na výhody a nevýhody obecné, pro účastníky řízení a pro soudce.

⁴ ROBERTSON, David. *The Judge as Political Theorist: Contemporary Constitutional Review*. New Jersey: Princeton University Press, 2010. 420 s.

⁵ MAHMOUD, Martina. *Disenty soudců*. [s.l.], 200/2009. 58 s. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta. Str. 8.

Je nutné brát zřetel také na skutečnost, že určitá výhoda se v jiném světle může jevit též jako nevýhoda.

1.1.1 OBECNÉ VÝHODY A NEVÝHODY DISENTŮ

Disenty nepatří do naší právní kultury. Celý úvod jsem se snažil tento argument vyvrátit, abych se zde k němu opět vrátil. Klasický konzervatismus totiž říká, že institut, který přežil a fungoval po staletí, musí být dobrý již jen z toho důvodu, že přežil. Zní to trochu darwinisticky a určitě na tom něco bude. Neexistence disentů nikdy nezpůsobila v kontinentální právní kultuře žádný vážný problém. Tajná hlasování chránila jednotlivé soudce před mocí vladařů. I kdyby tento historický argument byl pravdivý, je nutné se ptát, zda může obstát i dnes.

Disenty vnášejí do rozhodování demokratický prvek a mají vliv na rozhodování v budoucnosti. Demokracie nebývá vymezována pouze jako vláda většiny, ale jako vláda většiny, která chrání menšinu – aby se menšina mohla v budoucnu stát většinou. Disent umožňuje soudcům, kteří zastávají menšinové stanovisko, aby i jejich názor byl znám a mohl se v budoucnu stát většinovým. Koneckonců se tomu tak stalo i nálezem Pl. ÚS 42/2000, když Ústavní soud uvedl, že se mu „v současnosti jeví jako relevantní právě to, co bylo (v minulém obdobném případě – pozn. autora) uvedeno v odlišných stanoviscích“.⁶

Disenty odhalují nevyřešené právní otázky, nejasnosti a mezery v právu. Disenty jsou obvykle psány v případě složitějších kauz. Výhodou je, že ukazují právní problém z obou stran. Disent tak signalizuje sporné oblasti, čímž snižuje právní nejistotu. Paradoxně však disenty mohou tyto nejasnosti také vytvářet. Soudce totiž může z nějakého důvodu sepsat dissent i k rozsudku, který řeší právní otázku vydiskutovanou a zcela jasně rozhodnutou, společností akceptovanou a v tomto smyslu právně jistou. Nelze tedy jednoznačně říct, zda disenty právní jistotu snižují či naopak zvyšují.

Disenty nemají žádnou praktickou hodnotu. Ačkoli teoretických výhod a nevýhod lze najít hned několik, praktické a hmatatelné výhody dissent nemá, neboť nemá žádné právní následky. Jde sice o silně pragmatický přístup, nicméně pravdou zůstává, že dissent se podobá spíše akademickému článku než aktu aplikace práva. Navíc dissent může zpomalovat práci soudců, a tak prodražovat chod celé justice. Na druhé straně je třeba zmínit, že průtahy v řízení nejsou způsobovány sepsáním rozhodnutí, ale spíše obstrukcemi účastníků a složitostí dokazování.

⁶ Nález Ústavní soudu sp. zn. Pl. ÚS 42/2000.

1.1.2 VÝHODY A NEVÝHODY DISENTŮ PRO ÚČASTNÍKY ŘÍZENÍ

Disent může být pro neúspěšného účastníka alespoň částečným zadostiučiněním. Jednak účastníci vidí, že soud se případem skutečně zabýval, když si dal práci i se sepsáním odlišného stanoviska. Neúspěšný účastník tak nemůže zlostně tvrdit, že soudci pouze něco odhlasovali, aniž by věděli, o co šlo. Neúspěšný účastník tak bude rozhodnutí soudu spíše respektovat, což zvyšuje úctu k soudu. Disent může hrát určitou roli též v rovině čistě psychologické, účastníka může uklidnit, že alespoň někteří soudci mu dali za pravdu.

Disent dělá rozsudek složitějším. Účastníci od soudu očekávají jednoznačné rozhodnutí v jejich věci. Jak z řad odborné, tak z řad ostatní veřejnosti se neustále objevuje oprávněná kritika, že soudní rozhodnutí jsou nesrozumitelná.⁷ Disent však dělá rozhodnutí ještě složitějším. Účastníkům, kteří zpravidla nemají právnické vzdělání, nemusí být jasné, která část je právně závazná, a která nikoli. Disent navíc může většinové rozhodnutí překroutit.

Disent může pomoci při podání opravného prostředku. Velkou výhodou pro neúspěšného účastníka je fakt, že disentuující soudce mu vlastně připraví oporu pro odvolání či jiný opravný prostředek. Soudce svým způsobem straně radí, jak pokračovat dál. Občas bývá tato výhoda pro účastníky prezentována jako obecná nevýhoda disentů, neboť soudci přece nemají jedné straně radit, ale především být nestranní. Pak bychom soudcům ale museli zakázat psát knihy, publikovat v časopisech a přednášet. V případě disentů u nejvyšších soudních instancí, kde již není možné se odvolávat, se samozřejmě tento aspekt vytrácí.

1.1.3 VÝHODY A NEVÝHODY DISENTŮ PRO SOUDCE

Disenty nutí soudce převzít individuální odpovědnost za rozhodnutí, ale také narušují soudcovu nezávislost. Disent umožňuje soudci, aby nebyl spojován s názorem, který jde proti jeho svědomí a vědomí. Tím pádem se soudce nemůže schovávat za rozhodnutí senátu. Posiluje se jeho individuální odpovědnost. I samosoudci jsou za výsledek své práce odpovědní sami. Na druhou stranu, soudci nejvyšších soudů často rozhodují kauzy, které jsou politicky citlivé. Pokud jsou soudci voleni pouze na určitou dobu, může tímto být ohrožena jejich nezávislost.⁸

⁷ MOLEK, Pavel. Ke komu soudy mluví aneb Melčák a Schrödingerova kočka. *Jiné právo* [online]. 13. 2. 2011, [cit. 2011-02-25].

⁸ Považují za paradoxní, že právě ústavní soudci, již jsou voleni politiky na časově omezené období, přičemž mohou být zvoleni znovu, jsou jako jediní u nás individuálně odpovědní, neboť jako jediní smějí disentovat. Domnívám se, že by měli být voleni doživotně nebo by neměli mít možnost být voleni

Disenty narušují prestiž soudu i důstojnost soudcovské profese. Jde o často zmiňovaný argument. Soud totiž není v očích veřejnosti jednotný, což snižuje jeho důstojnost. Důstojnost soudu však ovlivňují mnohé další faktory od kvality argumentace, slušnost soudců, přes práci s médii až po vzhled soudních budov. Domnívám se, že disenty mají na prestiž soudu zanedbatelný vliv.

Soudce může dissent zneužít ke svému prospěchu. Někteří soudci mohou v dissentu vidět nástroj vlastní sebe prezentace a kariérního postupu. Účelem dissentů by také nemělo být, aby se v nich soudci mezi sebou osočovali.

1.2 SHRnutí

Osobně se domnívám, že výhody dissentů převyšují jejich nevýhody. Disenty nejsou přínosem pouze pro soudce či pouze pro účastníky řízení, ale zejména pro systém.

Domnívám se, že disenty by byly pro českou justici přínosem. Přesto však netvrdím, že by bylo dobré je ihned zavést pro všechny typy řízení. Justice je značně konzervativní prostředí. Veškeré změny je potřeba provádět pomalu a opatrně. V následující části se pokusím analyzovat současný právní stav a odpovědět na otázku, kde by bylo vhodné s disenty začít.

2. DISENTY V ČESKÉ JUSTICI?

V následující části se chci zabývat právní úpravou dissentů v českém právním řádu *de lege lata* i *ferenda*. Nechci podat podrobný rozbor právní úpravy, ale chtěl bych spíše vysledovat trendy, které se začínají objevovat a věnovat se spíše zajímavým otázkám.

Právní řády se staví k dissentům různě. Je nutné si uvědomit, že problematika dissentů velmi úzce souvisí s tématem tajného hlasování v kolegiálních orgánech. Lze rozlišit různé stupně utajenosti soudního rozhodování:

1. Soudní porady jsou tajné, stejně jako jejich výsledky.
2. Soudní porady jsou tajné, ale soudci mohou sepsat odlišná stanoviska. Nezveřejňuje se přitom počet hlasů ani to, kdo jak hlasoval – situace na českém Ústavním soudu.
3. Soudní porady zůstávají tajné, ale připouští se disenty. Zveřejňuje se poměr hlasování i kdo jak hlasoval.

opakovaně. Soudci Ústavního soudu totiž mohou rozhodovat tak, aby se politikům zalíbili a byli poté znovu zvoleni.

4. Soudní porady jsou veřejné – například v určitých kantonech ve Švýcarsku.

Disenty tedy lze vnímat jako určitý přechod mezi tradiční tajností porady a jejím veřejným konáním. Česká republika, vzato obecně, spadá do 1. stupně, jak jsem je uvedl výše. Zdá se však, že disenty pomalu do českého právního řádu pronikají. Lze to ilustrovat následovně:

- civilní řízení – v občanském soudním řízení se při rozhodovací činnosti s disenty nesetkáme; pouze kolegia či plénum Nejvyššího soudu mohou zaujímat stanoviska k rozhodovací činnosti soudů, k tomu pak mohou soudci připojit odlišná stanoviska; je však nutné uvést, že takové stanovisko nemá povahu aktu aplikace práva, ale má spíše povahu obecně závazného právního aktu; je otázkou, zda taková činnost vůbec přísluší soudní moci; domnívám se, že nikoli,
- správní řízení – ve správním řízení se s disenty obecně nesetkáme, pouze zákon o léčivech a zákon o veřejných zakázkách je připouští ve specifických řízeních (§ 99 odst. 3 zákona o léčivech, § 75 zákona o veřejných zakázkách); jinak platí, že v případě řízení před kolegiální orgány je hlasování tajné a o odlišných stanoviscích zákony nic neříkají,
- správní řízení soudní – stejně tak správní řád soudní nezná odlišná stanoviska při rozhodovací činnosti správních soudů; u Nejvyššího správního soudu najdeme též institut stanovisek jako u Nejvyššího soudu, jeho úprava je prakticky stejná, teoretický problém s jejich právní povahou taktéž,
- trestní řízení – jakýsi náznak odlišných stanovisek lze nalézt v ustanovení § 58 trestního řádu, v protokolu o hlasování senátu se uvede též mínění odlišné od názoru většiny; je však nutné uvést, že se s ním nemohou seznámit účastníci řízení ani veřejnost; jde však již o odlišné stanovisko k aktu aplikace práva – k rozsudku,
- řízení před Ústavním soudcem – Ústavní soud je jediný soud, kde soudci mohou disentovat, ne však ve všech typech řízení.⁹

⁹ Ustanovení § 14 zákona o Ústavním soudu dává soudci právo sepsat disent pouze ve věcech uvedených v § 11 odst. 2 písm. a) až k). Písmena l), kde jde o úpravu vnitřních poměrů ÚS, a m), které se týká ustavení senátů a rozdělení agendy mezi ně, byla vynechána. Jde totiž pouze o organizační záležitosti, nikoli o rozhodovací činnost soudu. Dle mého názoru se však zapomnělo, že ustanovení § 11 má též ještě 3. odstavec, který se týká řízení o posouzení souladu mezinárodní smlouvy s ústavním pořádkem podle čl. 87 odst. 2 Ústavy. Není mi zcela jasné, proč v tomto typu řízení, poměrně důležitém, nejsou disenty přípustné. Vysvětluji si to jako prosté opomenutí zákonodárce.

Lze vysledovat následující trendy: Stanoviska či jiné podobné instituty se objevují spíše u vyšších soudních instancí, kde zároveň rozhoduje obvykle větší počet soudců. Pokud by se disenty měly rozšířit dále, lze očekávat, že se objeví nejprve na Nejvyšším a Nejvyšším správním soudě.

Disenty se připouštějí spíše tam, kde je dán určitý veřejný zájem – veřejné zakázky, přípustnost léčiv, ale též řízení před Ústavním soudem, kde proti sobě obvykle stojí veřejný zájem a zásah do práva jednotlivce. V tomto smyslu je lze spíše očekávat u správního soudnictví a v trestních věcech, kam již mírně pronikly. Při tomto nazírání se mohou zdát nevhodné ve věcech obchodních.

Pokud obě hlediska spojíme, pak nám vychází, že pro Nejvyšší správní soud mohou být disenty zajímavým tématem. Domnívám se, že soudci tohoto soudu by tuto možnost uvítali.

To je tedy velmi zjednodušený, ale snad výstižný, popis stavu de lege lata. Nyní bych se chtěl věnovat dvěma dílčími otázkám, které mi přijdou zajímavé.

2.1 PRÁVO NA DISENT

Mohou soudci disentovat i tehdy, když k tomu nejsou zákonem zmocněni?

Ačkoli zákon soudcům obecných soudů nedává možnost psát disenty, výslovně to také nezakazuje. Lze zákaz z platného práva nějak dovodit? Soud je státním orgánem a ve smyslu čl. 2 odst. 3 tedy může uplatňovat svou moc jen v případech, v mezích a způsoby, které stanoví zákon. Pokud tedy zákon explicitně soudcům právo sepsat disenty nepřiznává, pak jej nemají. To je dle Vojtěcha Šimíčka silně restriktivní výklad.¹⁰ Domnívá se totiž, že zákonná úprava výslovně nehovoří o tajnosti hlasování, nýbrž pouze o neveřejnosti porady.

S názorem Vojtěcha Šimíčka však nemohu souhlasit. Celé ústavní právo je svým způsobem výdobytkem společnosti, který chrání slabší lid před silným státem – Leviathanem. Restriktivní výklad je tedy v tomto případě na místě. Pravomoci musí být vyjádřeny explicitně. Není možné je implicitně dovozovat.

Navíc je zde povinnost mlčenlivosti. Kdyby soudce sepsal disent, aniž by k tomu byl zmocněn, mohlo by se stát, že by tuto povinnost porušil. Disenty se totiž týkají konkrétního případu, ač jejich gró obvykle spočívá v právní argumentaci. Je to však záležitost pouze

Důvodová zpráva k tomuto mlčí. Žádný ústavní soudce doposud disent v tomto typu řízení nepublikoval.

¹⁰ ŠIMÍČEK, Vojtěch. Umožňuje zákonná úprava psát disenty? *Jiné právo* [online]. 27. 4. 2007, [cit. 2011-02-25].

hypotetická, které by se navíc dalo vyhnout např. anonymizací disentu.

Existuje však ještě jiný pohled. Právo na uveřejnění disentu by bylo možné považovat za projev svobody projevu ve smyslu čl. 15 Listiny nebo čl. 10 Úmluvy.¹¹ Tím pádem by soudci mohli prezentovat disenty jako své osobní názory. S tímto však také nesouhlasím. Lidská práva přísluší lidem, nikoli státu a jeho orgánům. Soudce je však při rozhodování státním úředníkem. Přiznávat základní lidská práva, která nás chrání před státní mocí, i státním úředníkům při výkonu jejich úřední činnosti, je dle mého příliš extenzivní výklad, který se v žádném případě neslučuje se samotným významem a duchem základních lidských práv.

V této souvislosti je ještě nutné uvést, že v polském zákonu o soudech a soudcích též nenajdeme právo na dissent, ale přesto soudci obecných soudů disenty píšou. Opírají se přitom pouze o soudní aktivismus a skutečnost, že jim to nikdo nezakazuje. Dissent v tomto pojetí není výkonem státní moci, ale spíše výronem nezávislosti soudce.¹² Tento druhý pohled Zdeňka Kühna, ač s ním nesouhlasím, je nutné brát v potaz.

Domnívám se tedy, že soudci u nás nemají právo disenty psát. Pokud by tak činili, pak by přesahovali své pravomoci. Šimíček však dokonce vyzývá soudce k psaní disentů, když píše, že „stávající zákonná procesní úprava disenty nevylučuje. Čeká se proto jen na ten mírně aktivistický soud, který s nimi začne jako první. Který to asi bude?“

Šimíček i Kühn jsou soudci Nejvyššího správního soudu, který znovu a znovu vštěpuje správním orgánům požadavek výslovného a jasného zákonného zmocnění, a tak se snaží zamezovat rozšiřování jejich pravomocí argumentační vynalézavostí. Nicméně i NSS je státním orgánem a měl by pro něj platit stejný metr. De lege ferenda však, jak jsem psal výše, se domnívám, že právě pro tento soud by disenty mohly být velkým přínosem. Je dost pravděpodobné, že na tomto soudu budou mít i dostatek příznivců.

Na závěr si dovoluji terminologickou poznámku. Termín právo na dissent není přesný, neboť v mém pojetí nejde o právo, ale spíše o pravomoc. I zákon o Ústavním soudu v ustanovení § 14 hovoří o právu. Zákonodárce tím chtěl vyjádřit, že soudce dissent publikovat může, ale nemusí.

¹¹ Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (publikována pod č. 209/1192 Sb.).

¹² Uvádí to Zdeněk Kühn v diskuzi pod článkem Šimíčka (viz pozn. pod čarou č. 7).

2.2 TAJNÝ DISENT V TRESTNÍM ŘÍZENÍ

Lze tajný disent podle ustanovení § 58 trestního řádu považovat za narušení práva na spravedlivý proces?

Za nejvíce problematický považuji disent, který umožňuje § 58 trestního řádu. Tento disent je totiž součástí protokolu o hlasování, který zůstává pro účastníky řízení utajen. Otevřít jej smí jen předseda senátu u nadřízeného soudu při rozhodování o opravném prostředku. Po nahlédnutí jej ovšem opět zalepí.

Problém spatřuji v tom, že soudce odvolacího soudu může být disentem ovlivněn. Fakticky je pro něj tento tajný disent vlastně dalším „důkazem“. V takovém disentu totiž nemusí být pouze právní argumentace, ale soudce zde může poukázat i na skutková tvrzení. Ta se pak mohou jevit ve zcela novém světle. Účastníci s řízením se však s tímto nemohou seznámit. Vlastně se o něm ani nedozví. Nemohou se k němu nijak vyjádřit. Takový disent může napáchat více škody než užítku.

Jednou součástí práva na spravedlivý proces ve smyslu čl. 6 Evropské úmluvy je též právo seznámit se se všemi důkazy a možnost se k nim vyjádřit. V případě tajného disentu je však toto právo silně narušeno.

Domnívám se, že pokud soudce obálku s protokolem o hlasování jednou otevře, pak by měl účastníky řízení s odlišným stanoviskem seznámit. Účastníci řízení přece znají rozsudek, tak by měli znát i disent k němu. Tajný disent postrádá smysl. Na druhou stranu v trestním řízení je důležité soudce před veřejností i před účastníky chránit.

3. DE LEGE FERENDA...

Místo závěru si dovoluji shrnout všechny návrhy na změnu právní úpravy, které se v práci objevily:

zavedení disentů na Nejvyšší správní soud; pokud se osvědčí, pak postupně do správního, trestního a civilního soudnictví,

disenty by měly být zavedeny na základě výslovného zákonného zmocnění, nikoli cestou soudního aktivismu či jinak,

odstranit institut tajného disentu v trestním řízení,

zrušit sjednocující stanoviska u Nejvyššího a Nejvyššího správního soudu včetně disentů k nim, protože přesahují rozsah činností soudní moci,

výslovně povolit soudcům Ústavního soudu psát disenty i v řízení o posouzení souladu mezinárodní smlouvy s ústavním pořádkem,

zavést doživotní mandát soudců Ústavního soudu nebo zrušit možnost jejich znovuzvolení, kvůli ochraně jejich nestrannosti.

Literature:

- FILIP, Jan, HOLLÄNDER, Pavel, ŠIMÍČEK, Vojtěch. Zákon o Ústavním soudu, Komentář. 2., rozšířené a přepracované vydání, Praha, C. H. Beck, 2007.
- FREMR, Robert. Nenastal čas odtajnit hlasování soudců?. Jiné právo [online]. 14. 1. 2010, [cit. 2011-02-25]. Dostupný z WWW: <<http://jinepravo.blogspot.com/2010/01/robert-fremr-nenastal-cas-odtajnit.html>>.
- KASÍK, Pavel. Superpočítač se pět let učil a nyní možná poprvé přechytračí člověka. Technet.cz [online]. 14. 2. 2011, [cit. 2011-02-25]. Dostupný z WWW: <http://technet.idnes.cz/superpocitac-se-pet-let-ucil-a-nyni-mozna-poprve-prechytraci-cloveka-1ji-/hardware.asp?c=A110213_173507_hardware_pka>.
- MAHMOUD, Martina. Disenty soudců. [s.l.], 200/2009. 58 s. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta.
- MOLEK, Pavel. Ke komu soudy mluví aneb Melčák a Schrödingerova kočka. Jiné právo [online]. 13. 2. 2011, [cit. 2011-02-25]. Dostupný z WWW: <<http://jinepravo.blogspot.com/2011/02/pavel-molek-ke-komu-soudy-mluvi-aneb.html>>.
- ROBERTSON, David. The Judge as Political Theorist: Contemporary Constitutional Review. New Jersey: Princeton University Press, 2010.
- ŠIMÍČEK, Vojtěch. Mají nejvyšší soudy vydávat sjednocující stanoviska? Jiné právo [online]. 28. 4. 2007, [cit. 2011-02-25]. Dostupný z WWW: <<http://jinepravo.blogspot.com/2007/05/maj-nejvy-soudy-vydvat-sjednocujc.html>>.
- ŠIMÍČEK, Vojtěch. Umožňuje zákonná úprava psát disenty? Jiné právo [online]. 27. 4. 2007, [cit. 2011-02-25]. Dostupný z WWW: <<http://jinepravo.blogspot.com/2007/04/umouje-zkonn-prava-pst-disenty.html>>.
- VEČEŘA, Miloš; URBANOVÁ, Martina. Sociologie práva. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006.
- WÁGNEROVÁ, Eliška. Tajnosti soudní... Jiné právo [online]. 1. 11. 2007, [cit. 2011-02-25]. Dostupný z WWW: <<http://jinepravo.blogspot.com/2007/11/tajnosti-soudn.html>>.
- Nález Ústavního soudu, sp. zn. Pl. ÚS 16/2000.
- Nález Ústavního soudu, sp. zn. Pl. ÚS 42/2000.

Contact – email

vit.krizka@gmail.com